

Fri- och rättighetsskyddsfrågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas 20 motionsyrkanden i fri- och rättighetsfrågor från den allmänna motionstiden 2004. Frågorna gäller i huvudsak åtgärder mot diskriminering, skyddet för HBT-personer och fotografering i smyg. Utskottet avstyrker samtliga yrkanden. I betänkandet finns 7 reservationer.

I ett särskilt betänkande – bet. 2003/04:KU17 – behandlas 24 motionsyrkanden på området i förenklad ordning eftersom de rör förslag som avstyrkts tidigare under mandatperioden efter ingående behandling.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Förstärkta fri- och rättigheter och åtgärder mot diskriminering.....	6
Skydd mot diskriminering på grund av könsidentitet.....	10
Jämställdhetsdepartement och diskrimineringsminister.....	11
Skyddet för HBT-personer.....	12
Fotografering i smyg.....	14
Bidrag till politiska partier och valkandidater.....	17
Reservationer.....	19
1. Förstärkta fri- och rättigheter, punkt 1 (kd).....	19
2. Rättsligt bindande skydd mot diskriminering, punkt 2 (kd).....	20
3. Åtgärder mot diskriminering, punkt 3 (fp).....	21
4. Kampanj mot rasism, punkt 4 (mp).....	21
5. Skydd mot diskriminering på grund av könsidentitet, punkt 5 (fp, v, mp).....	22
6. HBT-förordning, punkt 7 (v, mp).....	23
7. HBT-politikens allmänna inriktning, punkt 8 (fp, c).....	23
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	25
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	25
<i>Bilaga 2</i>	
Reservanternas lagförslag.....	28

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Förstärkta fri- och rättigheter

Riksdagen avslår motion 2004/05:K418.

Reservation 1 (kd)

2. Rättsligt bindande skydd mot diskriminering

Riksdagen avslår motion 2004/05:K415.

Reservation 2 (kd)

3. Åtgärder mot diskriminering

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K373 och 2004/05:Sf288 yrkande 12.

Reservation 3 (fp)

4. Kampanj mot rasism

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju332 yrkande 5.

Reservation 4 (mp)

5. Skydd mot diskriminering på grund av könsidentitet

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K272 yrkande 1, 2004/05:K336 yrkande 1, 2004/05:L295 yrkande 12 och 2004/05:U257 yrkande 6.

Reservation 5 (fp, v, mp)

6. Jämställdhetsdepartement och diskrimineringsminister

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K444 yrkande 1 och 2004/05:Sf365 yrkande 37.

7. HBT-förordning

Riksdagen avslår motion 2004/05:U257 yrkande 9.

Reservation 6 (v, mp)

8. HBT-politikens allmänna inriktning

Riksdagen avslår motion 2004/05:So604 yrkande 1.

Reservation 7 (fp, c)

9. Fotografering i smyg

Riksdagen avslår motion 2004/05:K314 yrkandena 1–4.

10. Bidrag till politiska partier och valkandidater

Riksdagen avslår motion 2004/05:K334 yrkandena 4–6.

Stockholm den 1 mars 2005

På konstitutionsutskottets vägnar

Göran Lennmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lennmarker (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Tobias Krantz (fp), Pär Axel Sahlberg (s), Ingvar Svensson (kd), Mats Einarsson (v), Helena Bargholtz (fp), Kerstin Lundgren (c), Helene Petersson (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Billy Gustafsson (s), Gustav Fridolin (mp), Karin Åström (s), Carl-Erik Skårman (m), Luciano Astudillo (s) och Yoomi Renström (s).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlas 20 motionsyrkanden i fri- och rättighetsfrågor. I ett särskilt betänkande, Fri- och rättighetskyddsfrågor – förenklad ordning (bet. 2004/05:KU17), behandlas ett tjugotal motionsyrkanden som motsvarar yrkanden som tidigare under mandatperioden avstyrkts efter ingående behandling (bet. 2002/03:KU26 och bet. 2003/04:KU12).

Utskottets överväganden

Förstärkta fri- och rättigheter och åtgärder mot diskriminering

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstaganden två motionsyrkanden (kd) om förstärkning av skyddet för mänskliga rättigheter. En motion (fp), som bl.a. vänder sig mot kvotering och en motion (m) om individualisering av reglerna om diskrimineringsförbud avstyrks med hänvisning till arbetet i Diskrimineringskommittén. En motion (mp) om en bred samhällskampanj mot rasism avstyrks med hänvisning till de insatser som görs på området.

Jämför reservationerna 1 (kd), 2 (kd), 3 (fp) och 4 (mp).

Motionerna

I motion 2004/05:K415 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande till regeringen om att frågan om rättsligt bindande skyddsregler mot diskriminering bör tas upp i en sådan totalöversyn av regeringsformen som nu genomförs enligt regeringsdirektiv. Samma motionärer begär i motion 2004/05:K418 tilläggsdirektiv till Grundlagsutredningen rörande förstärkta mänskliga fri- och rättigheter. Det är enligt motionen viktigt att sortera ut rättspositivismen ur det rättsliga perspektivet i arbetet med att förstärka de mänskliga fri- och rättigheterna. En vidgning behövs och frågor som bör bearbetas ytterligare är vidden av skyddet för den mänskliga integriteten, föräldrarätten, den negativa föreningsfriheten och äganderätten. En total översyn av andra kapitlet regeringsformen behövs. Området för rättighetskydd bör utökas till att omfatta även förhållanden mellan enskilda.

I motion 2004/05:Sf288 (yrkande 12) av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande till regeringen om behovet av att skärpa kampen mot diskrimineringen och avvisa kvoteringstänkandet. All diskriminering måste bekämpas på ett kraftfullt sätt. Utöver en ny ordning som ersätter dagens splittrade, ineffektiva och inskränkta lagstiftning behövs också att påföljden av diskrimineringen skärps betydligt, inte minst i form av substantiella skadestånd. Samtidigt är motionärerna motståndare till att använda diskrimineringen (s.k. positiv särbehandling) för att bekämpa diskriminering. Kvoter och grupppreferenser bör undvikas. Varje individ bör bedömas som individ, på grund av sina färdigheter och talanger, och inte för att man tillhör en grupp eller har en viss hudfärg, religion eller ursprung. Alla idéer om

kvotering eller s.k. positiv särbehandling bygger på ett kollektivt diskrimineringstänkande, som i sig är lika förkastligt som den diskriminering det säger sig vilja rätta till.

Ulrika Karlsson (m) begär i motion 2004/05:K373 en översyn av reglerna om hets mot folkgrupp och lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering. Enligt motionären bör lagregler inte specificera en viss specifikt sammansatt grupp av vuxna människor utan omfatta ett samhälles alla unika individer. Perspektivet måste vara att alla människor i ett samhälle skall skyddas efter samma förutsättningar och på lika villkor. Det behövs en översyn av reglerna om hets mot folkgrupp och förbudet mot diskriminering för att åstadkomma en individualisering.

Gustav Fridolin (mp) begär i motion 2004/05:Ju332 yrkande 5 en bred samhällskampanj mot rasism. När osäkerheten bland unga växer finns det de, ideologiskt övertygade högerextremister, som söker exploatera detta och inte drar sig för att kasta in unga människor i konflikter, hat och destruktiva beteenden. Samhället måste på olika sätt möta rasismen när den visar upp sitt fula tryne. En bred samhällskampanj som startar diskussioner på alla arbetsplatser, skolor och universitet skulle vara en bra satsning. Det behövs en kraftsamling där alla demokratins vänner, hela det öppna samhället, samlas till motvårn.

Utredningar

Diskrimineringskommittén (N 2002:6) har i uppdrag att bl.a. överväga en gemensam lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden (dir. 2002:11). Kommittén skall bl.a. överväga om ett skydd mot diskriminering av alla s.k. transpersoner bör införas och om regler om aktiva åtgärder bör införas i arbetslivet för andra diskrimineringsgrunder än kön och etnisk tillhörighet samt om regler om positiv särbehandling på grund av etnisk tillhörighet bör införas i arbetslivet. Kommittén skall också överväga om det, mot bakgrund av vad kommittén i övrigt kommer fram till, finns skäl att ersätta straffbestämmelsen om olaga diskriminering i 16 kap. 9 § brottsbalken med någon annan typ av reglering. Kommittén skall behandla termen sexuell läggning i lagstiftningen och överväga om detta begrepp bör ersätta termerna homosexualitet och homosexuell läggning i författningar där detta kan bli aktuellt.

Kommittén har i maj 2004 redovisat vissa delar av uppdraget i delbetänkandet Ett utvidgat skydd mot könsdiskriminering (SOU 2004:55).

Regeringen gav (dir. 2005:8) i januari 2005 Diskrimineringskommittén i uppdrag att utöver vad som omfattas av redan beslutade direktiv lämna förslag till bestämmelser om planer för att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning i arbetslivet samt överväga om liknande bestämmelser bör införas också för andra diskrimineringsgrunder. Kommittén skall vidare, i sina överväganden när det gäller tillgänglighetsfrågan, beakta förslagen i och remissvaren över betänkandet Skolans ansvar för kränkningar av elever (SOU 2004:50) i de

delar som rör diskriminering av personer med funktionshinder på grund av bristande tillgänglighet och användbarhet av lokaler i skolan samt överväga om ett skydd mot diskriminering även bör omfatta situationer där privatpersoner vänder sig till allmänheten vid tillhandahållande av varor, tjänster och bostäder. Men hänsyn bl.a. till de omfattande uppgifter som kommittén har skall kommittén slutligt redovisa sitt uppdrag senast den 31 januari 2006 i stället för den 1 juli 2005.

En särskild utredare, Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering (Ju 2004:04), skall identifiera strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet. Utredaren skall vidare, i den mån sådan diskriminering kan påvisas, identifiera och analysera mekanismerna bakom den och dess konsekvenser för makt och inflytande samt allmänt dess konsekvenser i förhållande till de integrationspolitiska målen. Slutligen skall utredaren föreslå åtgärder för att motverka strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet och för att öka möjligheterna till inflytande och makt för dem som främst riskerar att utsättas för sådan diskriminering. Utredaren skall slutredovisa uppdraget senast den 30 juni 2006 (dir. 2002:54).

Grundlagsutredningen (Ju 2004:11) har i uppgift att göra en samlad översyn av regeringsformen. Kommitténs arbete skall framför allt koncentreras och inriktas på att stärka och fördjupa den svenska folkstyrelsen, att öka medborgarnas förtroende för demokratins funktionssätt och att höja valdeltagandet. Kommittén skall vidare utreda frågorna om lagprövning och om det finns behov av en författningsdomstol. Kommittén ges vida ramar för sitt arbete. Den bör i princip vara oförhindrad att ta upp alla frågor som kan anses falla inom ramen för de frågeställningar som kommittén har i uppdrag att se över. Kommittén har, som framgår ovan, i uppdrag att pröva frågorna om förstärkt lagprövning och om det finns behov av en författningsdomstol. För det fall utredningen finner skäl att föreslå förändringar i dessa avseenden är utredningen oförhindrad att också pröva om det finns behov av att i övrigt föreslå förändringar vad gäller skyddet för grundläggande fri- och rättigheter.

Kommittén beräknas avsluta sitt arbete senast den 31 december 2008.

Tidigare behandling

Utskottet avstyrkte hösten 2004 i betänkande 2003/04:KU12 två motioner (kd) snarlika de nu aktuella motionerna 2004/05:K415 och 2004/05:K418. I den ena av motionerna begärdes att frågan om ett tydligt diskrimineringskydd som är rättsligt bindande skulle tas upp i den då aviserade översynen av regeringsformen. I den andra begärdes att det skulle tillsättas en utredning med anledning av behovet av förstärkta fri- och rättigheter.

Utskottet hänvisade till tidigare avstyrkanden och – när det gäller diskrimineringskyddet i regeringsformen – även till förberedelsearbetet för författningsöversynen.

I socialförsäkringsutskottets betänkande 2004/05:SfU2 med anledning av budgetpropositionen för år 2005 konstaterades att förstärkningen av arbetet mot rasism och främlingsfientlighet fortsätter, liksom arbetet med att motverka diskriminering. Bland annat kommer Integrationsverket att kunna bidra med medel till den ideella föreningen Centrum mot rasism (5,5 miljoner kronor) och ge stöd till verksamhet för personer som vill lämna rasistiska grupper (2,4 miljoner kronor). Vidare förstärks stödet till lokal verksamhet mot diskriminering permanent med 2 miljoner kronor per år. Detta var enligt socialförsäkringsutskottet inte minst viktigt eftersom regeringens analys i budgetpropositionen visade att skillnaderna i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda personer bl.a. kan förklaras av den diskriminering som finns i det svenska samhället. Även den förstärkning av Diskrimineringsombudsmannens verksamhet som regeringen föreslagit var betydelsefull i sammanhanget. Socialförsäkringsutskottet delade uppfattningen att det var angeläget med aktiva åtgärder mot främlingsfientlighet i bl.a. skolor och på arbetsplatser och att de demokratiska partierna och folkrörelserna här har ett gemensamt uppdrag. Socialförsäkringsutskottet framhöll att de nu redovisade satsningarna, t.ex. på Centrum mot rasism, torde ligga helt i linje med detta. Centrum mot rasism är en ideell förening som ett antal frivilligorganisationer, på initiativ av regeringen och Vänsterpartiet och Miljöpartiet, har etablerat för att motverka rasism och andra former av intolerans.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte berett att frånga tidigare ställningstaganden när det gäller frågan om förstärkta fri- och rättigheter och ett rättsligt bindande skydd mot diskriminering i regeringsformen. Motionerna 2004/05:K415 och 2004/05:K418 avstyrks följaktligen.

Två utredningar arbetar med frågor om diskriminering. Enligt utskottets mening bör resultatet av arbetet i dessa utredningar inte föregripas. Motionerna 2004/05:Sf288 yrkande 12 (fp) och 2004/05:K373 (m) avstyrks.

Konstitutionsutskottet gör samma bedömning som socialförsäkringsutskottet om värdet av aktiva åtgärder mot främlingsfientlighet. Regeringens insatser för att förstärka arbetet mot rasism och främlingsfientlighet fortsätter, bl.a. genom att medel tillförts Centrum för rasism. Mot denna bakgrund är enligt utskottets mening ett tillkännagivande till regeringen om en bred samhällskampanj mot rasism inte påkallat. Motion 2004/05:Ju332 yrkande 5 (mp) avstyrks.

Skydd mot diskriminering på grund av könsidentitet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstagande flera motionsyrkanden (fp, v, resp. v, fp, c, mp) om att begreppet könsidentitet skall införas 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen

Jämför reservation 5 (fp, v, mp).

Motionerna

Lydelsen av 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen tas upp i fyra motioner. Mats Einarsson m.fl. (v) begär i motion 2004/05:K272 yrkande 1 att begreppet könsidentitet införs i uppräkningsdelen av de diskrimineringsgrunder som det allmänna skall motverka enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen. Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion 2004/05:L295 yrkande 12 ett tillkännagivande till regeringen i samma syfte, liksom Lars Ohly m.fl. (v) i motion 2004/05:U257 yrkande 6 och Tasso Stafilidis m.fl. (v, fp, c, mp) i motion 2004/05:K336 yrkande 1.

Tidigare behandling

Utskottet avstyrkte våren 2003 i betänkande 2002/03:KU26 (s. 44 f.) en rad motioner med samma innebörd som de nu aktuella. Utskottet hänvisade till tidigare ställningstagande om att det i förarbetena till den då nyligen beslutade ändringen av 1 kap. 2 § regeringsformen framhållits att uppräkningsdelen av otillåtna diskrimineringsgrunder endast är exemplifierande och inte uttömmande. Det åligger alltså det allmänna att motverka diskriminering även på grund av andra – liknande – osakliga omständigheter som gäller den enskilde som person. Utskottet ansåg mot denna bakgrund att det inte var nödvändigt med utvidgning av 1 kap. 2 § regeringsformen så att även diskriminering på grund av könsidentitet omnämns.

Hösten samma år avstyrkte utskottet åter ett par motioner om att 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen skulle kompletteras med ordet könsidentitet (bet. 2003/04:KU12 s. 18 f.). Utskottet var inte heller då berett att tillstyrka ändringar i det då nyligen införda grundlagsskyddet mot diskriminering på grund av sexuell läggning i fråga om bl.a. begreppet könstillhörighet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande när det gäller frågan om att införa begreppet könsidentitet i 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen. Motionerna 2004/05:K272 yrkande 1 (v), 2004/05:K336 yrkande 1 (v, fp, c, mp), 2004/05:L295 yrkande 12 (fp) och 2004/05:U257 yrkande 6 (v) avstyrks följaktligen.

Jämställdhetsdepartement och diskrimineringsminister

Utskottets förslag i korthet

Två motioner (v) respektive (kd) om inrättande av ett departement för jämställdhetsfrågor och om att integrationsministern skall ersättas av en diskrimineringsminister avstyrks med hänvisning till tidigare ställningstaganden om återhållsamhet från riksdagens sida när det gäller påverkan på hur regeringen organiserar sitt arbete.

Motionerna

I motion 2004/05:K444 (yrkande 1) av Gudrun Schyman m.fl. (v) begärs förslag på inrättande av ett departement för jämställdhetsfrågor i syfte att jämställdhetspolitiken skall ges en mer feministisk inriktning. Jämställdhetsministern bör ha övergripande mandat och ett eget departement.

Sven Brus m.fl. (kd) begär i motion 2004/05:Sf365 yrkande 37 en diskrimineringsminister i stället för integrationsministern. Enligt motionen antyder många forskare att diskriminering av utlandsfödda och personer med utländsk bakgrund är en viktig faktor för att förklara hindren för människor med invandrarbakgrund att komma ut i arbetslivet. Det är mer rimligt med en diskrimineringsminister än dagens traditionella integrationsminister. Därmed markeras diskrimineringens betydelse och att alla statsråd måste integrera mångfaldsfrågorna i sina politikområden.

Tidigare behandling

Hösten 1998 behandlade utskottet ett motionsyrkande om ansvaret för bostadspolitiska frågor (bet. 1998/99:KU1). Utskottet avstyrkte motionsyrkandet och erinrade om att det enligt 6 kap. 1 § regeringsformen tillkommer statsministern att tillsätta de övriga statsråd som tillsammans med statsministern utgör regeringen. Utskottet hänvisade vidare till att regeringen enligt 7 kap. 1 § regeringsformen fördelar ärendena mellan departementen. Mot denna bakgrund bör riksdagen enligt utskottet vara ytterst återhållsam med att uttala sig eller på annat sätt söka påverka regeringen i fråga om hur den skall organisera sitt arbete. Hösten 2002 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om en särskild djurskyddsminister och en minister för den samlade minoritetspolitiken med hänvisning till att detta är frågor som det inte ankommer på riksdagen att besluta om (bet. 2002/03:KU1).

Våren 2003 vidhöll utskottet sitt tidigare ställningstagande i frågan om hur regeringen organiserar sitt arbete (bet. 2002/03:KU19).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande om återhållsamhet när det gäller påverkan på hur regeringen organiserar sitt arbete. Motionerna 2004/05:K444 yrkande 1 (v) och 2004/05:Sf365 yrkande 37 (kd) avstyrks.

Skyddet för HBT-personer

Utskottets förslag i korthet

Två motioner (v) respektive (c) om åtgärder för att stärka skyddet för HBT-personer avstyrks med hänvisning till pågående arbete inom Regeringskansliet och HomO.

Jämför reservationerna 6 (v, mp) och 7 (fp, c).

Motionerna

Lars Ohly m.fl. (v) begär i motion 2004/05:U257 yrkande 9 ett tillkännagivande till regeringen om att det bör införas en särskild HBT-förordning med konkreta och utvärderingsbara mål för att avskaffa diskriminering av HBT-personer i statsförvaltningen. Om statsförvaltningen skall kunna leva upp till principen om alla människors lika värde, oavsett sexuell tillhörighet eller könsidentitet, är det av väsentlig betydelse att HBT-dimensionen integreras i all statlig verksamhet. Därför bör alla myndigheter få i uppdrag att återrapportera till regeringen resultat och uppnådda mål inom HBT-området. För att myndigheter på ett ändamålsenligt sätt skall kunna redovisa mål och resultat inom HBT-området krävs dock en särskild HBT-förordning innehållande konkreta och utvärderingsbara mål för att undanröja diskrimineringen av HBT-personer.

Kenneth Johansson m.fl. (c) begär i motion 2004/05:So604 yrkande 1 ett tillkännagivande till regeringen om HBT-politikens allmänna inriktning mot att bekämpa formell och social diskriminering, om familjeperspektiv, attitydpåverkan och internationellt perspektiv. Det är enligt motionen en viktig politisk uppgift att fördriva de sista resterna av formell diskriminering av homo-, bi- och transpersoner och att intensifiera kampen mot social diskriminering.

Bakgrund

Frågan om myndighetsförordning har utretts av Utredningen om en översyn av verksförordningen, som i februari 2004 överlämnade betänkandet Från verksförordning till myndighetsförordning (SOU 2004:23). Utredningen framhöll att regeringen i sin styrning av myndigheterna ställer en mängd krav på dem. De generella kraven kan delas in i två olika grupper. Den ena innefattar sektorsövergripande krav som utgår från ett politikområde men kan även riktas mot verksamheter inom andra sektorer. Sådana

krav kan exempelvis avse jämställdhet, regionalpolitik och mänskliga rättigheter. De sektorsövergripande kraven bör enligt utredningen inte tas in i myndighetsförordningen. Förordningens syfte är i första hand att reglera myndigheternas organisation, ansvarsfrågor, formalia kring beslut samt andra frågor av förvaltningspolitisk karaktär. Frågor som avser olika politikområden, men som inte har direkt med myndigheternas förvaltning att göra bör i stället regleras i politikområdets förordningar, regleringsbrev eller särskilda regeringsbeslut.

Utredningen framhåller att myndighetens ledning naturligtvis är ansvarig för att de krav som ställs på en myndighet omsätts i dess verksamhet, och detta oberoende av om det är fråga om myndighetsspecifika krav eller generella förvaltningspolitiska eller sektorsövergripande krav och oavsett om de har reglerats i myndighetsförordning eller annan förordning. Myndighetens ledning ansvarar för att utveckla verksamheten utifrån de krav som vid varje tidpunkt gäller.

Betänkandet har remissbehandlats och beredningen i Regeringskansliet sker med utgångspunkten att en ny förordning skall kunna träda i kraft den 1 januari 2006.

I budgetpropositionen för år 2005 anges att regeringens principiella utgångspunkt för ett skydd mot diskriminering på grund av sexuell läggning är att det i grunden är en fråga om mänskliga rättigheter. Kampen mot diskriminering och homofobi syftar till att värna principen om alla människors lika värde och allas rätt att bli behandlade som individer på lika villkor. Regeringen har i olika sammanhang konstaterat att arbetet för att motverka all slags diskriminering och rasism är en av de viktigaste samhällsfrågorna. Denna uppfattning består. Mot denna bakgrund har skyddet mot diskriminering på grund av sexuell läggning och homofobi förstärkts, och arbete pågår för ett ytterligare förstärkt skydd. Kampen mot diskriminering syftar enligt regeringen inte bara till att skydda människor mot kränkande behandling. Den bidrar även till att människors möjligheter och livschanser förbättras.

I propositionen Diskriminering inom det sociala området på grund av sexuell läggning (prop. 2004/05:22) föreslogs att diskriminering som har samband med sexuell läggning skall vara förbjuden inom det sociala området, dvs. socialtjänsten m.m., socialförsäkringssystemet, arbetslöshetsförsäkringen och hälso- och sjukvården. Syftet nåddes genom att förbuden mot diskriminering i 10–13 §§ lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering utvidgades till att – utöver diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning – även omfatta sexuell läggning. Vidare skulle förbudet mot diskriminering på grund av sexuell läggning inte innebära något hinder mot att tillämpa bestämmelserna i lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2005 (bet. 2004/05:AU22).

Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) skall arbeta mot homofobi och verka för att diskriminering på grund av sexuell läggning inte skall förekomma på några områden av det svenska samhällslivet. Med diskriminering på grund av sexuell läggning menas en orättvis eller kränkande behandling som har samband med en persons homo-, bi- eller heterosexuellitet. Transsexualitet/transsexualism är inte en fråga om sexuell läggning utan om könstillhörighet och faller därför under Jämställdhetsombudsmannens (JämO) ansvar och inte under HomO:s.

Genom rådgivning och på andra sätt medverkar HomO till att den som utsatts för diskriminering på grund av sexuell läggning kan ta till vara sina rättigheter. I första hand skall myndigheten försöka uppnå att den som diskriminerats får upprättelse genom frivilliga överenskommelser. Om detta inte lyckas, har HomO befogenhet att väcka talan i domstol för den enskildes räkning inom en rad områden. En prioriterad och stor del av verksamheten består i att ta initiativ till och medverka i olika typer av utbildnings- och informationsinsatser, centralt, regionalt och lokalt. Syftet är att sprida kunskap och att förebygga och motverka homofobi och diskriminering. Myndigheten föreslår regeringen lagstiftning och andra åtgärder som kan behövas för att motverka homofobi och diskriminering. Att svara på remisser och delta i utredningsarbete är en vanlig och ofta förekommande arbetsuppgift. Mänskliga rättigheter är universella och det internationella samarbetet är omfattande och aktörerna många. HomO följer och deltar i den internationella utvecklingen inom ansvarsområdet.

Utskottets ställningstagande

Frågan om en ny myndighetsförordning bereds för närvarande i Regeringskansliet. Enligt utskottets mening bör detta arbete avvaktas innan riksdagen tar ställning till behovet av en särskild HBT-förordning. Motion 2004/05:U257 yrkande 9 (v) avstyrks följaktligen.

En rad åtgärder har vidtagits från regeringens och HomO:s sida i syfte att undanröja diskriminering av HBT-personer, och detta arbete fortsätter. Utskottet anser, mot denna bakgrund, inte att det behövs ett tillkännagivande till regeringen om HBT-politikens allmänna inriktning. Motion 2004/05:So604 yrkande 1 (c) avstyrks.

Fotografering i smyg

Utskottets förslag i korthet

En motion (s) om åtgärder mot fotografering och filmning i smyg avstyrks med hänvisning till Integritetsskyddskommitténs arbete.

Motionen

Hillevi Larsson (s) begär i motion 2004/05:K314 att informationsplikt och krav på godkännande bör gälla vid filmning och fotografering i sexuella sammanhang och vid badrumsbesök (yrkande 1) och vid filmning eller fotografering av personer i deras eget hem (yrkande 2). Vidare begärs att det införs en rätt för polisen att beslagta material som tillkommit i strid med detta och att all användning av sådant material straffbeläggs samt att det införs en rätt för personer som lämnat godkännande att vara med och styra över bildernas/filmernas framtida användning (yrkandena 3 och 4).

Vissa regler om integritetsskydd

Integritetsskyddet i förhållande till andra enskilda regleras främst genom bestämmelserna i 4 kap. brottsbalken om brott mot frihet och frid (t.ex. 7 § om ofredande) samt 5 kap. samma balk om ärekränkning som reglerar brotten förtal och förolämpning. Även 3 kap. om brott mot liv och hälsa samt 6 kap. om sexualbrotten innehåller regler som kan sägas utgöra ett skydd för den personliga integriteten. En annan grundläggande skyddsregel är 2 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207) om ersättning för allvarlig kränkning genom brott som innefattar ett angrepp mot någons person, frihet, frid eller ära. I sammanhanget kan också lagen (1988:688) om besöksförbud och lagen (1978:800) om namn och bild i reklam nämnas. En annan skyddslagstiftning som kan nämnas är lagen (1998:150) om allmän kameraövervakning.

Högsta domstolen har i en dom 1996 (NJA1996 s. 418) konstaterat att det i svensk rätt inte finns något generellt förbud att utan samtycke fotografera en enskild person. Den åtalades videoinspelning och fotografering av sin sambo utgjorde inte brott.

Utredningar

Frågan om en generellt tillämplig bestämmelse till skydd för privatlivet har utretts i skilda sammanhang. Integritetsskyddskommittén fick år 1966 i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett förstärkt integritetsskydd på personrättens område. Kommittén föreslog i sitt andra delbetänkande, Fotografering och integritet (SOU 1974:85), regler om bl.a. TV-övervakning och förbud mot olovlig fotografering i bostad eller på annan skyddad plats. Kommittén fäste vid sitt förslag om kriminalisering särskilt avseende vid fotograferingens ”bildbevarande” funktion och den plats där den fotograferade befinner sig. Endast för den som befinner sig i sin bostad eller i annan avskildhet är det, ansåg kommittén, möjligt att åstadkomma ett rättsskydd. Kommitténs förslag om TV-övervakning ledde till lagstiftning. Numera regleras detta område av lagen (1998:150) om allmän kameraövervakning, som nyligen setts över (SOU 2002:110). Förslaget om förbud i vissa fall mot olovlig fotografering gav däremot inte upphov till lagstiftning. I sitt slutbetänkande, Privatlivets fred (SOU 1980:8), behandlade kommittén de

problem som hör samman med intrång i privatlivet genom användning och spridning av integritetskränkande material. Kommittén presenterade olika uppfattningar vid sidan av varandra utan att förorda någon mening såsom kommitténs förslag. Enligt den s.k. lagstiftningslinjen skulle den enskildes privatliv ges ett förstärkt straffrättsligt skydd genom en ny bestämmelse i brottsbalken om ”kränkning av privatlivets fred”. Slutbetänkandet ledde inte till lagstiftning.

Frågorna överlämnades till Yttrandefrihetsutredningen som hade ett massmediaperspektiv, och i sitt slutbetänkande, Värna yttrandefriheten (SOU 1983:70), avrådde från Integritetsskyddskommitténs lösningar. I propositionen om ändringar i TF m.m. (prop. 1986/87:151) anslöt sig regeringen till bedömningen att det inte borde införas någon särskild lagstiftning till skydd för privatlivets fred.

Den i april 2004 tillsatta Integritetsskyddskommittén har bl.a. i uppdrag att kartlägga och analysera sådan lagstiftning som rör den personliga integriteten samt överväga om det, vid sidan av befintlig lagstiftning, behövs generellt tillämpliga bestämmelser till skydd för den personliga integriteten, och i så fall lämna förslag till en sådan reglering. I kartläggningen ingår att göra en översiktlig undersökning av hur integritetsaspekten har hante-rats och reglerats i den lagstiftning som gäller i dag, både på det offentlig-rättsliga och det privaträttsliga området. Med utgångspunkt i denna kartläggning skall kommittén analysera om skyddet för den personliga integriteten kan anses tillfredsställande reglerat.

Kommittén skall överväga om den befintliga lagstiftningen till skydd för den personliga integriteten behöver kompletteras med generellt tillämpliga bestämmelser, och i så fall lämna förslag till en sådan reglering. Det kan röra sig om straffbestämmelser eller skadeståndssanktionerade regler. Även andra lösningar bör kunna övervägas. Det är däremot inte kommitténs upp-gift att lämna förslag på varje särskilt område inom den befintliga lagstift-ningen. Om denna visar sig innehålla luckor, bör kommittén emellertid peka på detta vid kartläggningen.

Justitieministern har i ett frågesvar den 6 oktober 2004 när det gäller kriminalisering av smygfilmning hänvisat till Integritetsskyddskommittén.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör resultatet av arbetet i Integritetsskyddskom-mittén avvaktas. Motion 2004/05:K314 yrkandena 1–4 (s) avstyrks.

Bidrag till politiska partier och valkandidater

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstagande och aviserade överläggningar motionsyrkanden (fp) som gäller fackliga organisationers bidrag till politiska partier och folkomröstningskampanjer.

Motionen

Carl B. Hamilton (fp) begär i motion 2004/05:K334 en lag som skyddar fackligt anslutnas rätt att inte behöva avslöja sina partisympatier för att undgå att ge bidrag till politiskt parti eller folkomröstningskampanj (yrkande 4). Vidare begärs ett tillkännagivande till regeringen om fackligt anslutnas rätt att slippa ge partibidrag eller bidrag till folkomröstningskampanj utan en egen aktiv handling (yrkande 5) samt ett tillkännagivande om fackligt anslutnas rätt att inte behöva avslöja partisympati eller hållning i folkomröstning, för att undgå att genom sin fackliga organisation ge bidrag till politiskt parti (yrkande 6).

Tidigare behandling

Utskottet avstyrkte våren 2003 en motion (fp, mp) med delvis liknande innebörd som den nu aktuella (bet. 2002/03:KU26, s. 79 f.). Utskottet hänvisade till att frågan om allmänhetens insyn i hur partierna finansierar sin politiska verksamhet var föremål för utredning. Även frågan om insyn i lämnat indirekt stöd, bl.a. från olika intresseorganisationer i samhället, i form av exempelvis stödannonsering, subventionering av annonskostnader och personella resurser omfattades av uppdraget. Som regeringen framhållit var en sådan insyn viktig. Informationen kunde enligt utskottet utgöra ett underlag för väljarna vid val och främja en debatt om etik och bevekelsegrunder i politiken. Informationen kunde också bidra till den interna fackliga debatten i frågan. Utskottet var däremot inte berett att ställa sig bakom de långtgående statliga ingrepp i föreningars verksamhet som motionen innebar.

I en reservation (m, fp, kd, c och mp) begärdes ett tillkännagivande om tilläggsdirektiv till Utredningen om offentlighet för partiers och valkandidaters intäkter. Enligt reservanterna var det angeläget att öppenhet och insyn präglar stöd och finansiering av de politiska partierna. Detta måste gälla oavsett arten och graden av stödform. Enligt reservanternas mening borde därför redovisning av de politiska partiernas stöd från fackliga organisationer också belysas av utredningen. Utredningen borde ges tilläggsdirektiv med sådan innebörd.

Vid omröstningen i riksdagens kammare beslöt riksdagen i enlighet med reservationen (rskr. 2002/03:110).

I tilläggsdirektiv i maj 2003 till utredningen hänvisade regeringen till att i utredningens uppdrag ingick att, om utredaren fann det befogat, föreslå åtgärder för att öka insynen. Utredningen om offentlighet för partiers och valkandidaters intäkter avlämnade i mars 2004 sitt betänkande Allmänhetens insyn i partiers och valkandidaters intäkter (SOU 2004:22). Utredningen föreslog att allmänhetens insyn i hur de politiska partierna finansierar sin politiska verksamhet och hur valkandidaterna finansierar sina kampanjer skall säkerställas genom författningsreglering.

När utskottet behandlade frågan om partibidrag från fackligt anslutna personer våren 2004 (bet. 2003/04:KU12, s. 25 f.) med anledning av en motion (fp, mp) från allmänna motionstiden hänvisade utskottet till utredningen. Enligt utskottets mening var det en angelägen genomlysning som redovisats av Utredningen om offentlighet för partiers och valkandidaters intäkter. Utskottet ville i likhet med utredningen understryka vikten av öppenhet och insyn för allmänheten när det gäller partiernas intäkter. Utredningsbetänkandet kunde antas bli föremål för remissbehandling och därigenom bidra till en debatt på området. Enligt utskottets mening borde den fortsatta beredningen av frågan avvaktas.

Interpellationssvar

Som svar på en interpellation av Carl B Hamilton med ett antal frågor om behandlingen av förslaget till rättslig reglering av allmänhetens insyn i partiers och valkandidaters intäkter i SOU 2004:22 har vice statsminister Bosse Ringholm framhållit att av flera skäl är det ändå viktigt att allmänheten kan få insyn både i hur partierna finansierar sin politiska verksamhet och hur de valkandidater som bedriver personvalskampanjer finansierar dem. Väljarna har ett berättigat krav på att kunna använda sådan information som underlag för sina ställningstaganden. Insyn och öppenhet är också ett sätt att stärka det politiska systemets legitimitet och att förebygga korruption. Betänkandet har remissbehandlats och utfallet är blandat. Många remissinstanser delar utredningens uppfattning att allmänhetens insyn i hur partier och kandidater finansierar sina kampanjer bör öka. Många är också positiva till utredningens förslag om lagstiftning. Flera instanser ifrågasätter dock om förslaget är förenligt med regeringsformen, t.ex. förbudet mot åsiktsregistrering. I den fortsatta hanteringen av denna fråga var statsrådet angeläget om en bred politisk enighet. Han avsåg därför att ha en dialog med riksdagspartierna för att ge dem tillfälle att närmare utveckla sin syn på utredningens förslag och på remissutfallet. Innan denna dialog har hållits var han inte beredd att på annat sätt svara på Carl B Hamiltons frågor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande att den fortsatta beredningen av frågan om allmänhetens insyn i partiers m.fl. intäkter bör avvaktas. Motion 2004/05:K334 yrkandena 4–6 avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Förstärkta fri- och rättigheter, punkt 1 (kd)

av Ingvar Svensson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om förstärkta fri- och rättigheter. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K418.

Ställningstagande

I ett gott samhälle måste värdebasen överföras från generation till generation, främst genom familjen. Men även andra signalgivare har betydelse för denna internalisering (införlivande), exempelvis skolan, medier, kamrater m.fl. Rätten utformad i en lagstiftning är också den en signalgivare. Rätten skall inte vara en samling löst sammanfogade lagar utan skall utgöra en sammanhängande enhet, d.v.s. lagstiftningen skall vara koherent. I ett rättssamhälle har lagarna och lagstiftningen en inre systematik och ett sammanhang. Det finns en rättens helhet. Rätten är alltså inte ett partipolitiskt instrument utan skall ses utifrån detta helhetsperspektiv. Rättens legitimitet är inte bara knuten till sättet för beslutsfattande utan även till medborgarnas sociala medvetenhet, värdeskalor och värderingar. Den legitima rättsstaten måste visa respekt för de grundläggande mänskliga fri- och rättigheterna. Dit hör bl.a. att staten skall respektera varje människas integritet oberoende av religion, ålder, ras, hudfärg, kön, språk, sexuell identitet, genetiska särdrag, börd, ekonomisk eller social ställning, funktionshinder, utvecklingsstörning, etnisk eller politisk tillhörighet. Rättssystemet måste präglas av både förutsebarhet och rättvisa. Förutsebarheten skall skydda den enskilde mot godtycklig maktutövning.

Grundläggande kriterier för en fungerande rättsstat är mänskliga fri- och rättigheter, maktindelning, förvaltningens lagenlighet, rättsskydd genom oavhängiga domstolar och den statliga maktutövningens förutsebarhet. Rättsordningen måste därför präglas av rättslighet, rättssäkerhet, rättstrygghet, rättstillgänglighet och öppenhet. Rättssäkerhet, likhet inför lagen, den avtalsrättsliga partsautonomin (parters självständighet) och avtalsfrihet skyddar individens behov av att tryggt kunna planera sitt liv. Det är viktigt att suc-

cessivt sortera ut rättspositivismen ur det rättsliga perspektivet i arbetet att förstärka de mänskliga fri- och rättigheterna. Det svenska skyddet för dessa fri- och rättigheter behöver vidgas och förstärkas. Exempel på områden som borde bearbetas ytterligare är t.ex. vidden av skyddet för den mänskliga integriteten, föräldrarätten, den negativa föreningsfriheten, samvetsfriheten och äganderätten. Över huvud taget behöver regeringsformens andra kapitel en totalöversyn sett i sitt sammanhang. Området för rättighetsskydd bör utvidgas till att omfatta även förhållanden mellan enskilda. Europakonventionen kan antas ålägga konventionsstaterna viss skyldighet att genom lagstiftning trygga vissa fri- och rättigheter även mellan enskilda.

Anförda frågeställningar bör tydliggöras genom tilläggsdirektiv till författningsutredningen. Detta bör med bifall till motion 2004/05:K415 (kd) ges regeringen till känna.

2. Rättsligt bindande skydd mot diskriminering, punkt 2 (kd) av Ingvar Svensson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen om rättsligt bindande skydd mot diskriminering. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K415.

Ställningstagande

Det behövs ett tydligt diskrimineringsskydd för människans integritet oberoende av religion, ålder, ras, hudfärg, kön, språk, sexuell identitet, genetiska särdrag, börd, ekonomisk eller social ställning, funktionshinder, utvecklingsstörning, etnisk eller politisk tillhörighet. Detta skydd måste vara effektivt inte enbart i förhållandet mellan den enskilde och det allmänna utan rättsstaten måste också tillförsäkra ett sådant skydd mellan enskilda. Det är därför angeläget med skyddsregler i grundlagen som är rättsligt bindande och därmed också kan användas i rättsliga processer. Enligt regeringsdirektiv görs nu en totalöversyn av regeringsformen. Vid en sådan översyn bör det i motionen aktualiserade området också upptas till behandling. Detta bör med bifall till motion 2004/05:K415 (kd) ges regeringen till känna.

3. Åtgärder mot diskriminering, punkt 3 (fp)

av Tobias Krantz (fp) och Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om åtgärder mot diskriminering. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Sf288 yrkande 12 och bifaller delvis motion 2004/05:K373.

Ställningstagande

All diskriminering måste bekämpas på ett kraftfullt sätt. Utöver en ny ordning som ersätter dagens splittrade, ineffektiva och inskränkta lagstiftning behövs också att påföljden av diskrimineringen skall skärpas betydligt, inte minst i form av substantiella skadestånd. Emellertid bör inte diskrimineringen (s.k. positiv särbehandling) användas för att bekämpa diskriminering. Kvoter och gruppreferenser bör undvikas. Varje individ bör bedömas som individ, på grund av sina färdigheter och talanger, och inte för att man tillhör en grupp eller har en viss hudfärg, religion eller ursprung. Vad som anförts om behovet av att skärpa kampen mot diskrimineringen och avvisa kvoteringsänkandet bör med bifall till motionerna 2004/05:Sf 288 (fp) yrkande 12 och 2004/05:K373 (m) delvis ges regeringen till känna.

4. Kampanj mot rasism, punkt 4 (mp)

av Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en kampanj mot rasism. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju332 yrkande 5.

Ställningstagande

När osäkerheten bland unga växer finns det ideologiskt övertygade högerextremister som söker exploatera detta och inte drar sig för att kasta in unga människor i konflikter, hat och destruktiva beteenden. Samhället måste på olika sätt möta rasismen när den visar upp sitt fula tryne. En bred samhällskampanj som startar diskussioner på alla arbetsplatser, skolor och universitet skulle vara en bra satsning. När stora rasistiska marscher genomförs i vårt land får de inte mötas med tystnad. Det går inte att negligera bort rasismen. I stället borde alla demokratins vänner, hela det öppna samhället, samlas till motvårn. Alla partier, fack och folkrörelser borde gemen-

samt markera mot rasismen på samma sätt som gjordes efter det nazistiska mordet på syndikalisten Björn Söderberg 1999. De manifestationerna visade att det inte fanns något utrymme för rasismen att växa i Sverige, och de rasistiska organisationerna slogs sönder i interna stridigheter. Samma kraftsamling behövs nu igen.

Detta bör med bifall till motion 2004/05:Ju332 yrkande 5 ges regeringen till känna.

5. Skydd mot diskriminering på grund av könsidentitet, punkt 5 (fp, v, mp)

av Tobias Krantz (fp), Mats Einarsson (v), Helena Bargholtz (fp) och Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar som vilande det förslag till lag om ändring i regeringsformen som finns i bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:K272 yrkande 1, 2004/05:K336 yrkande 1, 2004/05:L295 yrkande 12 och 2004/05:U257 yrkande 6.

Ställningstagande

I 1 kap. 2 § regeringsformen fastslås ett program- och målsättningsstadgande som ger uttryck för vissa principer som skall vara vägledande för samhällsverksamhetens inriktning. Stadgandets främsta funktion är enligt förarbetena att ålägga det allmänna att positivt verka för att de ifrågavarande målsättningarna i största möjliga utsträckning förverkligas (se prop. 2001/02:72). I stadgandets fjärde stycke anges vilka grunder för diskriminering eller särbehandling i samhället som det allmänna skall motverka. Den nyligen genomförda reformen att det allmänna skall motverka diskriminering på grund av sexuell läggning är bra, men inte tillräcklig. För att vi skall säkerställa alla människors rätt till respekt och lika behandling skall målsättningsstadgandet även inkludera könsidentitet. Det finns annars en risk att åtskillnaden ger fel signaler. Mot denna bakgrund bör riksdagen med bifall till motionerna 2004/05:K272 yrkande 1 (v), 2004/04:K336 yrkande 1 (v, fp, c, mp), 2004/05:L295 yrkande 12 (fp) och 204/05:U257 yrkande 6 (v) som vilande anta det förslag till lag om ändring i regeringsformen som finns i bilaga 2.

6. HBT-förordning, punkt 7 (v, mp)

av Mats Einarsson (v) och Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om HBT-politikens allmänna inriktning. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U257 yrkande 9.

Ställningstagande

I betänkandet Från verksförordning till myndighetsförordning (SOU 2004:23) föreslås att det inom varje myndighet skall finnas ett system för intern styrning och kontroll för att verksamheten skall kunna följas upp och kontrolleras. Om statsförvaltningen skall kunna leva upp till principen om alla människors lika värde, oavsett sexuell tillhörighet eller könsidentitet, är det av väsentlig betydelse att HBT-dimensionen integreras i all statlig verksamhet. Därför bör alla myndigheter få i uppdrag att återrapportera till regeringen resultat och uppnådda mål inom HBT-området. För att myndigheter på ett ändamålsenligt sätt skall kunna redovisa mål och resultat inom HBT-området krävs dock en särskild HBT-förordning innehållande konkreta och utvärderingsbara mål för att undanröja diskrimineringen av HBT-personer. Erfarenheterna hittills visar att HBT-kunskaperna är bristfälliga och statlig diskriminering förekommer. Ett tydligt exempel på en myndighet som diskriminerar homosexuella, bisexuella och transpersoner är Migrationsverket när det handlägger ärenden som rör visum, anknytning och asyl. En särskild HBT-förordning skulle säkerställa att HBT-frågorna integreras fullt ut i alla myndigheternas arbete. Därför bör det införas en särskild HBT-förordning innehållande konkreta och utvärderingsbara mål för att avskaffa diskrimineringen av HBT-personer i statsförvaltningen. Detta bör riksdagen med bifall till motion 2004/05:U257 yrkande 9 som sin mening ge regeringen till känna.

7. HBT-politikens allmänna inriktning, punkt 8 (fp, c)

av Tobias Krantz (fp), Helena Bargholtz (fp) och Kerstin Lundgren (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om HBT-politikens allmänna inriktning. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:So604 yrkande 1.

Ställningstagande

Det är en viktig politisk uppgift att fördriva de sista resterna av formell diskriminering av homo-, bi- och transpersoner samt att intensifiera kampen mot den sociala diskriminering som fortfarande pågår i stora delar av samhället trots stora framsteg under senare år. Samhällsgemenskapen är till för alla! Familjeperspektivet är särskilt viktigt eftersom nära och ansvarsfulla mellanmänniska band är av största betydelse för människors livskvalitet och bidrar till ett bättre fungerande samhälle. Det senaste decenniet har präglats av en mycket stark positiv förändring av både allmänhetens och politikens attityder till homo-, bi- och transpersoners likaberättigande. Detta får dock inte dölja det faktum att förtrycket fortfarande är stort – inte minst i många sociala sammanhang – och att många HBT-personer känner utanförskap och rädsla. Politiken måste helhjärtat ta ställning för att ändra dessa attityder. I stora delar av världen är läget mycket mörkare. Förbud mot homosexualitet, dödsstraff och stark social intolerans förekommer i många länder. Även inom Europeiska unionen skiftar HBT-personers ställning kraftigt från land till land. Även om likaberättigande för HBT-personer inte finns med bland FN:s mänskliga rättigheter, har de precis samma status som andra stadganden om minoriteters likaberättigande. Den svenska HBT-politiken måste ha ett tydligt internationellt perspektiv för att hävda alla människors lika rätt och värde oavsett vem man älskar och oavsett var man bor. Vad som ovan anförs om den svenska HBT-politikens allmänna inriktning mot att bekämpa formell och social diskriminering, om familjeperspektiv, attitydpåverkan och internationellt perspektiv bör med bifall till motion 2004/05:So604 yrkande 1 (c) ges regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:K272 av Mats Einarsson m.fl. (v):

1. Riksdagen beslutar att 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen ges följande lydelse: ”Det allmänna skall verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv. Det allmänna skall verka för att alla människor skall kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället. Det allmänna skall motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, könsidentitet, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person.”

2004/05:K314 av Hillevi Larsson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att informationsplikt och krav på godkännande bör gälla vid filmning och fotografering i sexuella sammanhang och vid badrumsbesök.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att informationsplikt och krav på godkännande bör gälla för att filma eller fotografera personer i deras eget hem.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bilder och filmer som tillkommit i strid med de första två att-satserna skall kunna beslagtogs av polisen och att all användning, även för privat bruk, straffbeläggs.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att även de som filmats eller fotograferats enligt villkor i de första två att-satserna och gett sitt godkännande bör ha rätt att vara med och styra över bildernas/filmernas framtida användning.

2004/05:K334 av Carl B Hamilton (fp):

4. Riksdagen beslutar om en lag som skyddar fackligt anslutnas rätt att inte behöva avslöja sin partisympati för att undgå att ge bidrag till politiskt parti eller folkomröstningskampanj i enlighet med vad i motionen anförs.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fackligt anslutnas rätt att slippa ge partibidrag, eller bidrag till folkomröstningskampanj, utan en egen aktiv handling.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fackligt anslutnas rätt att inte behöva avslöja sin partisympati, eller hållning i en folkomröstning, för att undgå att genom sin fackliga organisation ge bidrag till politiskt parti eller folkomröstningskampanj.

2004/05:K336 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, fp, c, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att könsidentitet skall omfattas av 1 kap. 2 § regeringsformen om statsskickets grunder.

2004/05:K373 av Ulrika Karlsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av reglerna om hets mot folkgrupp och lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering.

2004/05:K415 av Ingvar Svensson m.fl. (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett rättsligt bindande diskrimineringskydd i regeringsformen.

2004/05:K418 av Ingvar Svensson m.fl. (kd):

Riksdagen begär att regeringen låter utreda vad i motionen anförs om förstärkta mänskliga fri- och rättigheter.

2004/05:K444 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förslag på inrättande av ett departement för jämställdhetsfrågor i syfte att jämställdhetspolitiken skall ges en mer feministisk inriktning.

2004/05:Ju332 av Gustav Fridolin (mp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en bred samhällskampanj mot rasism.

2004/05:L295 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regeringsformens målsättningsparagraf i 1 kap. 2 §.

2004/05:U257 av Lars Ohly m.fl. (v):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att könsidentitet skall omfattas av regeringsformens 1 kap. 2 §.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att införa en särskild HBT-förordning innehållande
konkreta och utvärderingsbara mål för att avskaffa diskrimineringen
av HBT-personer i statsförvaltningen.

2004/05:Sf288 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motio-
nen anförs om behovet av att skärpa kampen mot diskrimineringen
och avvisa kvoteringsstänkandet.

2004/05:Sf365 av Sven Brus m.fl. (kd):

37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motio-
nen anförs om en diskrimineringsminister i stället för en integra-
tionsminister.

2004/05:So604 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motio-
nen anförs om den svenska HBT-politikens allmänna inriktning på
att bekämpa formell och social diskriminering och på familjeper-
spektiv, attitydpåverkan och internationellt perspektiv.

BILAGA 2**Reservanternas lagförslag****Förslag till lag om ändring i regeringsformen**

Härmed föreskrivs att 1 kap. 2 § regeringsformen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. 2 §

Den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd skall vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten.

Det skall särskilt åligga det allmänna att trygga rätten till hälsa, arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet.

Det allmänna skall främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Det allmänna skall verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv. Det allmänna skall verka för att alla människor skall kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället. Det allmänna skall motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person.

Etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas.

Den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd skall vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten.

Det skall särskilt åligga det allmänna att trygga rätten till hälsa, arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet.

Det allmänna skall främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Det allmänna skall verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv. Det allmänna skall verka för att alla människor skall kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället. Det allmänna skall motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, *könsidentitet*, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person.

Etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.